

LATVIJAS UNIVERSITĀTES IZDEVUMS IZNĀK KOPŠ 1922. GADA 25. SEPTEMBRA

KRĀTUVĒ

Universitātes avīze

Pirmdiena, 24. oktobris. Nr. 4. Maksā 15 santimus.

**Septembra
nakti svētku salūts
varbūt izgaismoja ceļu
dvēselēm un garam ...**

TEŅA NIGUĻA foto

KRISTAPS UN AUGUSTE LUĪZE MAZAJĀ AULĀ

Kristapa Morberga un viņa kundzes portreti drīz rotās Mazā aula sienas. Cilvēki, kas prata novērtēt gudru un skolotu cilvēku nozīmi, lai pastāvētu tauta un valsts. Tādu mecenātu kā Kristaps Morbergs, Augusts Dombrovskis (cēla Ziemeļblāzmas un Burtnieku pili) nav daudz. Viņus uzskatīja un daudzi vēl joprojām uzskata par savdabjiem. Viņiem tas nebija svarīgi, toties mums, viņu mantiniekiem, ir būtiski, ka viņi izdarīja kaut ko tādu, kas viņuprāt bija jāizdara. Kristapa Morberga 150. dzimšanas dienai par godu atklāja plāksni pie viena no Universitātei dāvētajiem īpašumiem.

Pie nama sienas Basteja bulvārī 12 ikviens var lasīt:

"Šo namu būvuzņēmējs un īpašnieks Kristaps Morbergs (1844 – 1928) novēlēja LU"

Ilmārs Bišera kungs izteica domu, ka privātuzņēmēji varētu dot daudz.

Ar šādiem dāvinājumiem ir iespēja palīdzēt ne tikai dzīvot, bet arī attīstīties. Kultūras fonda vadītāja Ramona Umblījas kundze priecājas, ka liktenis lēmis kultūras fonda ļaudīm atrasties K. Morberga mājā. Sēžot pie lielā galda, esot justa šo cilvēku svētība, jo te dižais labdaris dzīvoja un droši vien domāja par tālo nākotni. LU rektors Juris Zaķa kungs LU vārdā pateicās kultūras fonda vadītājam par iespēju iegūt savā īpašumā K. Morberga un viņa kundzes portretus.

Gleznas rotās arī Senāta sēžu zāles sienas – tie būs mākslinieka Kārļa Dobrāja gleznotie LU rektoru portreti.

Pateicības ziedi nogūla arī atdusas vietās Meža un Lielajos kapos.

Rudeni veļu laikā dzīvie un mirušie tiekas pie veļu galda. Ir jāatceras, lai ietu tālāk.

ILZE BRINKMANE

NOVĒLĒJUMS

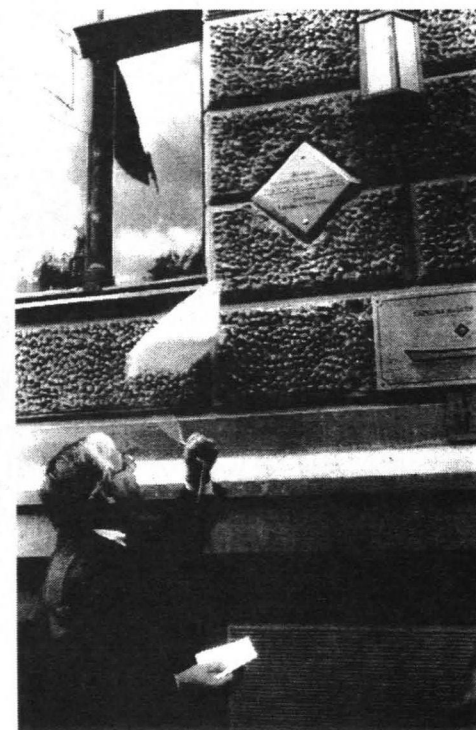
(Rektora J.Zaķa kunga runa, atklājot plāksni)

"Kristaps Morbergs dzimis 1844. gada 20. IX./2.X. Kurzemē, Bukaišu pagastā, kā Lielstrikaišu māju saimnieka Krišjāņa Morberga (Mohrberg) un viņa sievas Annes (Annas Magrietas) jaunākais dēls; kristīts 19. svētdienā pēc Vasarassvētkiem." Ar šiem vārdiem sākas grāmata par šo ievērojamo vīru, ko 1938. gadā izdevusi viņam mūžīgi pateicīgā Latvijas Universitāte. Šis rudens ir pienācis ar divām nozīmīgām savstarpēji dziļi saistītām jubilejām: 150 gadiem kopš

K. Morberga dzimšanas (2. oktobrī) un 75 gadiem kopš viņa dziļi cienītās LU atklāšanas (28. septembrī). LU jubileju jau nosvinējām. Un nu reize parādīt godu viņas labvēlim.

Katram laikam ir savi veidi, kā to darīt pēc iespējas iespējīgāk. Vēl nesen par galveno tika uzskatīta pieminekļu celšana un vārdu došana ielām, laukumiem un pat pilsētām. Ar laiku tas pārtapa regulārā iepriekšējo nosaukumu nomainā, jo tiek sme dot vārdus izrādījās daudz

spēcīgāka par spēju veidot jaunas ielas un laukumus, celt jaunus namus un pilsētas. Bet ne tas bija jaunākais; jaunākais bija to, kuri kā dzīvi cilvēki atstājuši aiz sevis cilvēciskas darbības pēdas, aizstāšana ar šiem akmens elkiem, kuri paši mums neko vairs nebija spējīgi pastāstīt par sava jaunā vārda izcelsmi un kurus tāpēc varēja visai veikli piemērot jebkurai jaunai situācijai, jaunai iegribai. Un tā nu mums ir viena un tā paša, tautai vēl līdz šim tā īsti neatklātā, Raiņa dažādos laikos un ar ļoti atšķirīgu motivāciju celtie pieminekļi un ir arī viens un tas pats piemineklis, kas izdzīvojis tikai tāpēc, ka "spējis izturēt" pilnīgi pretējas savas pieņemamības interpretācijas. Vai nebūtu pienācis laiks aiz visiem šiem ārēji realizētajiem tēliem sākt saskatīt dzīvu, cilvēcisku un pat ļoti pretrunīgu (bet tāpēc mums katram vēl tuvāku) pirmtēlu?

ANDRA DZEŅA
un TEŅA NIGUĻA foto

Šodien mēs gribam godināt K. Morberga piemiņu ar plāksni pie viņa paša celtā nama Rīgā, Basteja bulvārī 12. Tā neatzīmē īpašu pieminekli un nav arī vietas iezīme, kurā kāds pārnākšņojis vai vienkārši pabijis. Tā ir kā autora vārds uz grāmatas, kuru viņš pats rakstījis un veltījis visām nākošajām paaudzēm. Un kas gan var būt nozīmīgāks būvuzņēmēja

veltījums saviem pēctečiem, ja ne viņa paša celtie nami.

Bet ar lielām darba spējām un milzīgu uzņēmību apveltītais K. Morbergs savā mūžā paspēja uzcelt ne tikai šo namu vien. Viņa nami ir tepat blakus esošais Basteja bulvārī 10, nams tepat otrajā pusē - Vaļņu ielā, tālāk Aspazijas bulvārī esošie līdz pat vietai, kur uz bijušās Romas viesnīcas drupām uzcelta viesnīca Rīga, ieskaitot; arī elegantā vasarnīca Jūrmalā. Un tas viss novēlēts tai pašai Latvijas Universitātei.

Skaidrs, ka LU nevar neizjust dziļas pateicības jūtas pret šo cēlo cilvēku. Bet kāpēc mēs viņu tikai tagad esam sākuši pieminēt? Vispirms jau iepriekšējā vara lika ar naidu izturēties pret visiem, kuru vārdi bija saistīti ar tādiem jēdzieniem, kā saimniekdēls, uzņēmējs, bagātnieks. Visi, kam kaut kas piederēja, bija tautas ienaidnieki un viņiem piederоšais bija bez kaut-

ka K. Morbergs paliks Latvijas vēsturē kā viens no vienīgajiem) taču augs nākošie izglītības atbalstītāji ne vārdos, bet darbos.

Mūs veco tradīciju stilā turpina 'audzināt' ar pamācībām, ka vienīgi valdība spēj saprast, kā lielu mantu pareizi izmantot. Un tāpēc der atcerēties, ka pats K. Morbergs savā novēlējumā jau ir teicis, kā tas būtu jādarīja, ar ko būtu jārēķinās kā LU tā arī valdībai. Visi minētie nekustamie īpašumi bija novēlēti izmantošanai tikai tādiem nolūkiem, kādiem novēlētājs tos bija cēlis: viesnīcai, dzīvokļiem, botāniskajam dārzam (Jūrmalā). Tie visi bija izmantojami peļņas iegūšanai, kuru varētu izlietot augstākās izglītības un dažu citu pasākumu finansēšanai (atbilstoši testa-menta prasībām). Kā labi zināms, šodien dzīvokļu īres nevar nest peļņu. Bez tam, kā tas labi redzams, dzīvokļi vairumā no šīm mājām ir iz-

ņū), kuru klātbūtne šajās telpās dara godu kā LU, tā arī mūsu labvēlim.

Bet kāpēc tieši LU bija tas gods saņemt šī izcilā cilvēka izcilo novēlē- jumu? Lai to saprastu, ir jāatceras, ka testamentārais novēlējums tika rakstīts laikā, kad LU tika uzskatīta gandrīz par vienīgo augstākās izglītības, zinātnes un kultūras iestādi valstī. Bet arī tad K. Morbergs savā novēlējumā blakus LU kā atbalstāmos min Mākslas akadēmiju un Konservatoriju. Arī LU uzdevumos viņš min atbalsta sniegšanu lauksaim- niecībai un būvniecībai, jo ne viena, ne otra no LU tolaik vēl nebija atdalītas.

Šodien Latvijā ir plaši sazarojis augstākās izglītības, kultūras un zinātnes iestāžu koks. Nav šaubu, ka K. Morbergs, to redzot, būtu labprāt novēlējis savu palīdzību ne tikai LU vien. No testamenta redzams, ka LU ir zināmā mērā kā augstāka uzticami- bas persona, kurai vēlēts tālāk uz šo īpašumu pamata veidot 'Nelaiķa Kristapa Morberga Novēlējuma' fon- du jau minēto pasākumu īstenošanai. Un šodien, sākot jaunu dzīvi atjauno- tajā Latvijas valstī, mūsu pienākums ir svēti turēt Kristapa Morberga cēlo vēlējumu, to stingri ievērot un nepa- doties birokrātiskajām atsaucēm uz to, ka 'vēl nav pienācis laiks', 'vēl neesam pietiekoši bagāti', 'vēl nav sakārtota likumdošana' u.tml. Šis vairs nav agrākais 'kollektīvās bezat- bildības' laiks, kurā stagnātiski gaidī- jām, ka kaut kas, kaut kad un kaut ko mums dos. Šis ir laiks, kurā atkal nozīmīga kļūst K. Morberga devīze: 'Dzīvo pats un ļauj citiem dzīvot'. Šis ir mūsu laiks un mums tajā jāpilda savs pienākums. Tikai tā mēs varam cerēt, ka arī turpmākās paaudzes svētus turēs savu priekšgājēju novēlējumus.

"Kas gan var būt nozīmīgāks būvuzņēmēja veltījums saviem pēctečiem, ja ne viņa paša celtie nami"

No kreisās:
R. Umblīja,
G. Slavinskis,
I. Bišers

rēšanās jāatņem, ko gan dēvēja par nacionalizēšanu. Tāds 'nepareizais' bija arī LU labvēlis un tāpēc LU nedrīkstēja ne ieminēties par savām tiesībām uz dāvāto īpašumu. Un tā tas, diemžēl, vēl ir šodien, jo mūsu valdība vēl līdz šim nav spējusi atzīt nevienu neapšaubāmo LU īpašumu, tā vietā mūs mierinot ar vecajām frāzēm par nodošanu bilancē vai valdījuma, tā turpina ar nievājumu izturēties pret t. s. 'jaunbagātniekiem', no kuru vidus (es tam ļoti ticu, jo nevar būt,

jaukti un pārtaisīti izmantošanai ci- tiem nolūkiem. Atjaunot tos iepriek- šējā izskatā vēl nevienam nav pa spēkam. Tāpēc tuvākajos gados bū- sim spiesti K. Morberga dāvinātās ēkas izmantot diviem galvenajiem mērķiem: peļņas iegūšanai no tajos izvietotajiem maksātspējīgajiem irniekiem (tā savācot līdzekļus, kas nepieciešami namu uzturēšanai un atjaunošanai), kā arī kultūras iestāžu un aktivitāšu atbalstam (pat tad, ja tas nespēs dot tik ļoti vajadzīgo peļ-

DĀVINĀJUMS

Prof. Dr. phil. P. Zālīte

Kad Kristaps Morbergs 8. aprīli 1928. g., Rīgā bija miris un ar savu 7. martā 1925. g. notarialā kārtībā sastādīto testāmentu par savu universālmantini iecēlis Latvijas Universitāti, tad tas sacēla tīri neap-rakstāmu izbrīnu un sajūsma. Bet arī pārsteigumu, sašutumu un dusmas pie tiem, kas bija cerējuši mantot Morberga miljonus.

Cik liela bija izbrīna sajūsma, tas redzams it īpaši no diviem rakstiem presē: redaktora un dzejnieka Pāvila Roziša un Prof. Dr. phil. Kārļa Baloža. P. Rozīts ("Pēdējā Brīdī" 82. num. 1928. g.) runā "par to lielo un cildeno mūža noslēgumu, kādu sev izvēlējis sirmis, nopelnu bagātais Kristaps Morbergs", atstājot visu savu mantu Latvijas Universitātei: 6 lielus un skaistus namus Rīgā, pilsveidīgu vasarnīcu ar skaistu dārzu Rīgas jūrmalā (Edinburgas prospektā 52/54), daudzas ļoti vērtīgas mākslas lietas, kā gleznas, statujas, mākslas mēbeles, grāmatas u. c. un bez tam vēl pāri par 30 milj. L. rbj. bankās.

"Vai tagadējā valdošā paaudzē", vaicā P. Rozīts, "varētu rasties vīrs, kas visu savu mantu ziedotu šādam gaišam mērķim"? - "Es domāju nē", tā viņš atbild. "Tagadējie bagātnieki un miljoniāri prot gan vietā un nevietā sist pie krūtīm un lepoties ar nacionālismu, dēvēt sevi par tautas labdariem, bet patiesībā cenšas tikai no šīs tautas pēc iespējas vairāk ieraut un pat no "labdarības" izsist savai turībai reklamu. Un te nu nāk sirms vīrs, kas savus īpašumus sakrājis nevis spekulācijām un tantjemām, bet neatlaidīgā un grūtā darbā un saka: es ticu Latvijas Universitātei un tam gaišumam, ko viņa izplata tautā, un lai šie vārdi nebūtu tikai tukša skaņa, es atdošu visa sava ilgā un panākumu apbalvotā mūža darbu Universitātei. Ar to sirmis nesalaužamais Latvijas ozols ir teicis, ka vecie latvieši prata ne tikai cīnīties un turību sakrāt, bet prot arī cienīt un pareizi novērtēt visjaunāko laiku sasniegumus".

"Bet ne tikai šis pēdējais patiešām cildenais mūža noslēgums, vēl jo vairāk, man gribētos teikt, ka viss Morberga mūžs ir viens cildens paraugs". - Tā starp citu dzejnieks P. Rozīts. Prof. Dr. K. Balodis zem vīrs-

raksta "Lai dzīvo turpmākais" ("Jaunākās Ziņās" 85. num. 1928. g.) starp citu jūsmodams raksta: "Nu diena ir gaiša - nu ziedoņa laiks! - Nu ideālisms Latvijā atdzimis! Tā izsaucās ne viens vien, dabūjis zināt par Morberga testamentu. Mēs bijām nonākuši vai līdz gara un ideālisma pagrimšanai - gandrīz neviens vairs neticēja godīgumam un ideālismam. Ne vienreiz vien man gadījies dzirdēt vārdus: nav godīgu cilvēku Latvijā! Katrs, kas ieticis iespaidīgā vietā vai amatā, ticis labvēlīgos materiālos apstākļos, tikai rauj un plēš sev un savējiem, vai tautai nolaupīto izšķiež izdzīvē..."

Vecajiem nopietni ideālistiem vairs neticēja: e ko, nāks tie pie stūres, ieraus, zags vēl trakāk!

...Un nu? It kā no jauna "nepanākti ideāli tēlojas, nesavākti dzīves spēki

"Morbergs nezinājis, ko viņš darījis, jo viņš bijis bērna prātā"

parādas". Rodas tā kā noskaņojums: ir taču vērts vēl dzīvot. Dzīvot un cīnīties! Kā jaunums arvienu jaunumu dzemdē, tāpat ir ar labiem darbiem, cēliem piemēriem. Tie aizkustina, sajūsmina.

Morberga testaments ir tik cēls paraugs mūsu dzīvē, ka tas radījis

saviņņojumu sabiedrībā, kas dod cerību uz labāku mūsu tautas nākotni un tālākiem augstsirdīgiem novēlējumiem...Vivat sequens! (Lai dzīvo turpmākais!)...

Tā prof. K. Balodis.

Bet tie, kas bija cerējuši mantot miljonus, sašuta, zaudēja katru morālisku līdzsvaru un izgāza savas dusmas pār nelaiķi, tam pat kapā nelikdami miera, visādi aptraipot viņa godu. Morbergs nezinājis, ko viņš darījis, jo viņš bijis bērna prātā. Kāds viņa radnieks kopā ar kādu kriminālpolicistu, gadu priekš Kr. Morberga nāves, pat griezies pie kāda zvēr. advokāta, lai panāktu, ka Kr. Morbergs tiek izsludināts par vājprātīgu. Kāds pazīstams ārsts to tiesā apliecināšot un pierādišot. Laikam K. Morbergu bija gribējuši spaidu kārtā ievietot Sarkankalna slimnīcā. Bet tādi mēģinājumi K. Morbergu padarīt par garā vāju, par tādu, kas bērna prātā, gan var tik atsprāgt atpakaļ ka pret granita klinti šautas saģiftētas stopa bultas un ķert pašus šāvējus. Visneapgāzamākā liecība, ka Morbergs ir bijis pie pilna prāta ir pats testaments. Neviens, kas bērna prātā, vai nav pie pilna prāta nespēj sastādīt tādu testāmentu, kāds ir Morberga testaments. Tas ir viens no priekšzīmīgākiem un loģiskākiem testamentiem, kādi jebkad taisīti.

("Studentu Dzīve" - Nr. 1., 1929. g. 27. sept. Fragments no raksta "Kristapa Morberga lielais dāvinājums Latvijas Universitātei")

SVINĪBAS ŅUJORKĀ

LU 75 gadu jubileju, pieminot arī tani laikā dibinātās Latvijas konservatorijas Latvijas mākslas akadēmijas dibināšanu, Ņujorkā atzīmēja 25. septembrī. Sarīkojumu rīkoja Latviešu akadēmisko mācībspēku un zinātnieku apvienība (LAMZA), sadarbībā ar Ņujorkas latviešu akadēmiskām organizācijām. To ievadīja svinīgs studentu un studenšu korporāciju prezidiju gājiens ar LU rektoru prof. Dr. sc. Juri Zaķi priekšgalā – amata ķēdē un talārā.

Svētbrīdi un lūgšanu noturēja māc. emeritus Richards Zariņš (Lett.), kurš ir LU Teoloģijas fakultātes absolvents. Atklāšanas runā līdzšinējais LAMZAS prezidents prof. Dr. med. Jānis Kļaviņš (Fr. Liv.) apsveica LU un iepazīstināja klātesošos ar goda viesiem. Pēc tam kopīgi nodziedāja 'Dievs, svēti Latviju'.

Sekoja pagara LU apsveicēju rinda: Latvijas ārlietu ministrs – Valdis Birskavs; Latvijas vēstnieks pie ANO – Aivars Baumanis; LZS – Andris Rozentāls; Pasaules brīvo latviešu apvienība – Vaira Paegle (dzintra); Ņujorkas latviešu organizāciju padome – Mārgers Pinnis (Fr. Lett.); Studenšu prezidiju konvents – Gunta Kaljo (gundega); Latvijas korporāciju apvienība – Juris Mednis (Lett.); laikraksta 'Universitas' – Gunārs Cimbulis (Lett.); Daugavas Vanagi – Inese Apele (dzintra).

Savā runā 'Augstākā izglītība Latvijā' Dr. Zaķis pieskārs Latvijas izglītības plusiem un mīnusiem, uzsverot trešo tautas atmodas laiku, kad LU sākās pārkārtošanās no regulētas

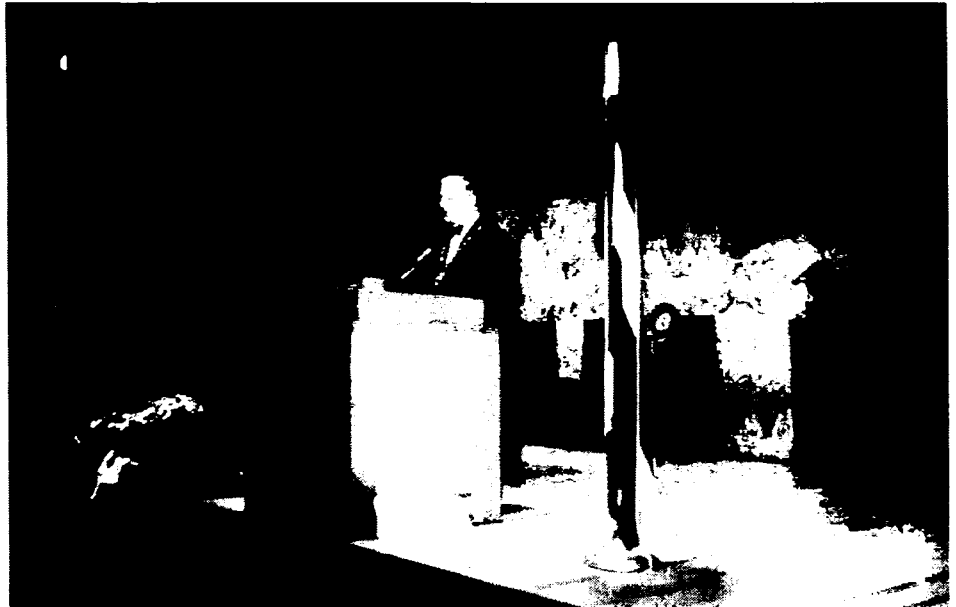
'komunistu kadru kalves' uz demokrātiski brīvu, humanitārās zinātnēs ievirzītu universitāti. Viņš arī retoriski analizēja LU vēstures rakstīšanu, kam vajadzīga LU, kam pieejamas studijas un kāda LU ir šodien.

Šo rindiņu rakstītājam šķiet, ka tieši Dr. Zaķis, būdams latviešu inteliģences Alma mater vadītājs, ir labākais liecinieks LU pilnveidošanās procesam, ceļā uz rietumniecisku augstskolu.

(Lett.). Noslēgumā visi spārīgi nodziedāja 'Gaudeamus.'

Sarīkojuma otrajā daļā - koncertā,

Pēc Dr. Zaķa runas LAMZA viņam pasniedza goda diplomu, un LAMZAS viceprezidente prof. Dr. Izolde Ziverša – Preisa nolāsīja šogad akadēmisko grādu ieguvušo vārdus. Rektors bija atvedis šejieniešiem dāvanas - grāmatas 'Latvijas Universitāte 75 gadi' – ,kuras viņš pasniedza Dr. J.Kļaviņam un Dr. N.Dzelzgalvim

pianisti Arianna Goldiņa un Remijs Loumbrozo atskaņoja Jāņa Ivanova 'Piecas prelūdiņas klavierēm', Arnolda Šturma 'Andante con moto', no 'Sonātes nr. 2' un piecas no Alfrēda Kalniņa '10 latviešu tautas dziesmas' (klavierēm četrrocīgi).

GUNĀRS CIMBULIS (Lett.)

KĀRĻA PREISA foto (Lett.)

DIENA ZINĀTNEI

Zinātniskajā konferencē, kas veltīta LU 75 gadu jubilejai, ar referātiem uzstājās vairākas personas, kas pārstāvēja gan dzimtenes zinātniekus, izglītības un kultūras darbiniekus, gan trimdas latviešus, kuru dzīve un darbs saistīti ar LU.

Akadēmiķis J.Stradiņš atzīmēja, ka Universitāte ir devusi daudzas personas, kas ieguvušas arī starptautisku atzīšanu, piemēram, J.Endzelins. Pirmais Zinātņu Akadēmijas personālsastāvs bija izveidots no 10 LU profesoriem, tikai trīs zinātnieki nāca no citām Lat-

vijas augstskolām. J.Stradiņa kungs pieminēja 1994.gada pavasārī notikušo konferenci 'Grūtais ceļš uz Gaismas pili' kā šķīstīšanos no totalitārisma paliekām, sečīnot, ka latviešu zinātnie

ir potenciālas iespējas atdzimt. LU prorektors J.Krūmiņš referēja par LU darbību šodien. Palieli-

nājusies autonomija. Pat Rietumu augstskolās nav tik liela demokrātija, jo tur akadēmiskā disciplina ir augstāka. Tajā pašā laikā notiek pieredzes pārņemšana no 20.-30.gadiem – kursu sistēma pakāpeniski tiek nomainīta ar priekšmetu sistēmu.

Prorektora R. Kondratoviča referātā izskanēja jauns priekšlikums par studiju ilgumu. Lai iegūtu bakalaura diplomu, būs jāmacās trīs, bet, lai iegūtu maģistra grādu - divi gadi. Līdz ar to arī augstskolas budžets tiks taupīts, jo

(Turpinājums 6.lpp.)

DIENA ZINĀTNEI

(Sākums 5.lpp.)

kopā vajadzēs studēt piecus, nevis sešus gadus kā līdz šim.

Grāmatiņa kungs pastāstīja par Baltijas Universitāti, kurā mācījās pēckara igauņu, latviešu un lietuviešu jaunatne ārzemēs. Pirmajos semestros mācību spēki nesaņēma algu, studentu dienas iztika bija 1500 kaloriju. Diemžēl uzvarētāju militārā pārvalde nolēma likvidēt Baltijas Universitāti un to arī izdarīja 1949. gada septembrī, taču tā pierādīja Baltijas tautu zinātkāri, uzdrikslēšanos realizēt savu ideju, mērķtiecīgo darbu, pat nezinot, vai pūles ir tā vērtas.

Par LU namiem, to arhitektūras stilu konferences dalībniekiem pastāstīja arhitekta D. Kalvāne. No referātā dzirdētā varēja secināt, ka senākā LU celtnē ir Raiņa bulvāra 19 ēka, kura vairākkārt restaurēta. Visbiežāk LU nami celti neorenesanses stilā, tā uzsverot kultūras atdzimšanas laikmeta nozīmi izglītībā.

AJA ŠULTE

LU 75. gadu jubilejai veltītās zinātniskās konferences otrajā daļā uzstājās vairāki LU mācībspēki, kas runāja par dažādu zinātņu sfēru attīstību Universitātē dažādos laika periodos. Par tautsaimniecības zinātnes mūžu stāstīja jaunais LAMZAS prezidents profesors N. Balabkins, par tiesību zinātnes attīstības gaitu runāja Juridiskās fakultātes dekāns J. Vēbers, vēstures zinātnes pārmaiņu ceļu savas uzstāšanās laikā atspoguļoja profesors A. Varslavāns. Par dabas zinātnēm Alma mater stāstīja docents G. Daija, bet par veiktajiem valodniecības pētījumiem – profesore M. Rudzīte. LU zinātnieki informēja, kā ir attīstījusies aplūkotā zinātņu nozare, kādi ievērojami Latvijas zinātnieki šajā zinātņu jomā ir darbojušies.

Vēbera kungs sacīja, ka jurisprudences, līdzās teoloģijai un medicīnai, pieder pie tām trim zinātnēm, kas grezno klasisko universitāšu vainagus, un jautāja, kad pienāks LU tie labie laiki, kad šīs zinātnes atkal būs zem viena

jumta. Rudzītes kundze uzsvēra, ka valodniecības pētījumi, par spīti grūtajiem laikiem, vienmēr ir tikuši veikti ar lielu neatlaidību un dziļi zinātnisku pieeju. Balabkina kungs atzīmēja, ka LU pirmajos mūža gados toreizējā Tautsaimniecības fakultāte skoloja cilvēkus politiski demokrātiskas sabiedrības tradīcijās, un šobrīd pie šādu zināšanu apguves ir jāatgriežas. Varslavāna kungs sacīja, ka patlaban nacionāla vēstures zinātne joprojām ir attīstības stadijā un vēsturnieku uzdevums ir zinātniski pārveidot vairākus vēstures kursus.

MAGDA RIEKSTIŅA

GODS SIRMĀM GALVĀM

26.septembra vakarā uz svinīgām vakariņām un koncertu seniorus aicināja rektora palīdzē sociālajos jautājumos Milda Kleperes kundze.

Viesu vidū bija tādi, kas ar Universitāti saistīti pat pusgadsimtu. Bijušie mācībspēki atcerējās savus studiju gadus un ar prieku pieminēja iespēju būt kopā ar studentiem, tādējādi spējot nenovecot.

Biologi atcerējās studiju prakses, došanās ekspedīcijās pa plašo padomju zemi – tā radās iespēja redzēt daudz ko interesantu, jūsmot par dabu, vienam par otru, būt kopā. Droši vien arī iemīlējies, meklēt dzīves jēgu

un atrast sevi šajā savdabīgajā pasaulē. Secināju, klausoties cik braši, jūsmīgi un atraisīti šie sirmgalvjī dziedāja un apdziedāja rektoru un prorektoros. Šķita, ka viņi nekautrējās no saviem gadiem, drīzāk ar neizpratni lūkojās uz

tiem, kas vēl var aktīvi darboties, bet atnākuši uz senioru balli, jo dzirdēju čukstam: "Tas nav īstais..."

Viņi priecējās par saposto Universitāti, grezno vestibulu, bet atzinību dzirdējām arī no gados jauniem absolventiem: "Tagad te ir tik jauki, ka varētu studēt no jauna."

Mūs visus priecēja arī koncerts. Tā programmā:

J.Brāms – Gaudeamus no "Svinīgās uvertīras". Atskaņoja Latvijas Nacionālās operas orķestris;

R.Vāgners – Koris no operas "Tanheizers" 2.cēliena.

Dziedāja Latvijas Nacionālās operas koris, diriģents Edgars Račevskis;

R.Leonkavallo – Zvanu koris no operas "Pajaci". Dziedāja Operas koris, diriģents Normunds Vaicis;

Dž.Verdi – koris no operas "Nabuko". Dziedāja Operas koris;

R.Vāgners – Kāzu maršs no operas "Loengrins", diriģents Edgars Račevskis;

Ž.Bizē – Toreadora kuplejas no operas "Karmena". Dziedāja Uldis Leiškalns, diriģents Jānis Zirnis;

V.A.Mocarts – Kerubīno ārija no operas "Figaro kāzas". Dziedāja Antra Bigača;

E.Dārziņa Spāniešu romanci dziedāja Uldis Leiškalns, diriģents Normunds Vaicis;

P.Barisons – Ziedu vija, I daļu atskaņoja Latvijas Nacionālās operas orķestris, diriģents Jānis Zirnis;

J.Vītols – Ziemeļblāzma. Dziedāja Operas koris, koris "Juventus", solists Aivars Krancmanis, diriģents Juris Kļaviņš.

Programmu sastādīja Latvijas Nacionālās operas mākslinieciskais vadītājs Aleksandrs Viļumanis.

ILZE BRINKMANE
 ANDRA DZEŅA foto

KAS PALĪDZ PACELTIES PĀRI POLITISKĀM VARĀM

Vēl viens vēstures liecinieks jeb atgādinājums bija notikums tajā pašā dienā Mazajā aulā - iesvētīta aula un atklātas piemiņas plāksnes.

Viena – LU civiltiesību profesoram Konstantīnam Čakstem (1901 -1945), kurš gājis bojā nacistu ieslodzījumā Polijā. Viņa vadībā 1943.gada augustā dibināta Latvijas centrālā Padome nacionālās pretestības centrs cīņai pret svešām okupācijas varām.

Otra plāksne reiz tika sabojāta un noņemta, tagad atkal savā vietā: par Latviju kritušo studentu godināšanai.

Rektors Juris Zača kungs savā uzrunā atgādināja, ka Mazā aulā ir vēsturiska vieta. Viņaprāt, Konstantīns Čakste simbolizē laiku, kas savā nežēlībā bija vistuvākais mūsu laikam. Viņš teica: – Mēs veidojam Universitāti, kādu to vēlamies redzēt, taču neesam spējuši LU nosargāt no tām spēlēm, kurās nav cienīga piedalīties.

Konstantīnam Čakstem nebija vajadzīgas politiskās spēles, bet bija viens svētums – Latvija.

Akadēmiskās vienības "Austrums" pārstāvis Ainārs Dimanta kungs deva vārdu Leonīdam Siliņa kungam no Zviedrijas, kurš ir arī bēgļu laivu akcijas koordinators un viens no šī pasākuma atbalstītājiem:

– Neviens nevar teikt, ka klusu ciešot esam izturējušies pret okupāciju. Noritēja spēcīga cīņa pret divām spēcīgām diktatūrām.

Akadēmiķis Jānis Stradiņa kungs uzsvēra, ka viņam gods runāt no Mazās aulās tribīnes, no kuras reiz runājis Latvijas prezidents Jānis Čakste:

– Vēstures dzirnas maj lēni, bet pamatīgi. Viss tiek nolikts savās vietās – gan varoņi, gan nodevēji. Ceru, ka šī būs demokrātiska universitāte.

Teoloģijas fakultātes dekāns Vilnis Vārsberga kungs iesvētīja aulu. Viņaprāt, Dieva svētība ir svarīgāka par pragmatiskiem prātojumiem. Valstij piederošie simboli: karogs, himna, ģerbonis palīdz jauniešiem apzināties sevi savā valstī, tautā:

– Esam apdraudēta tauta, bet tai jāaug kulturāli un garīgi. Simboliem un piemiņas zīmēm jāpalīdz LU saimei augt mīlestībā pret tautu un valsti.

*ILZE BRINKMANE
TEŅA NIGUĻA foto*

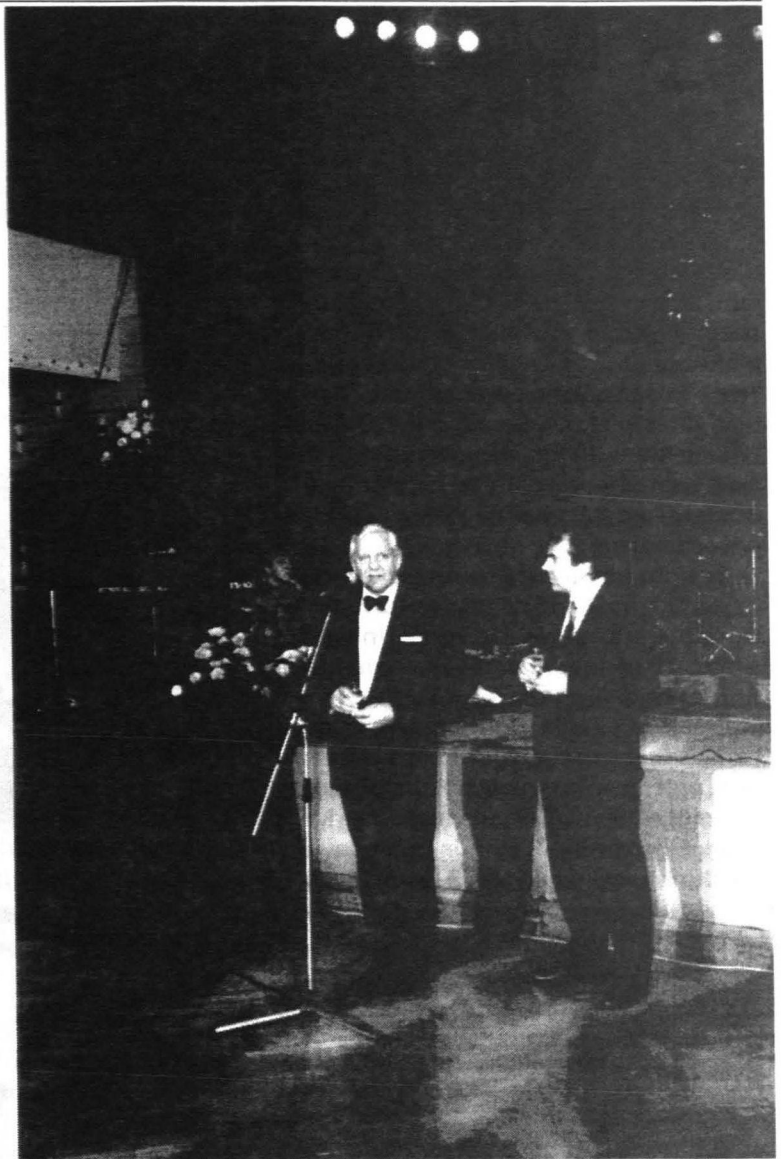
27.septembra rītā atklāja LU muzeja jaunieguvumu ekspozīciju. Pateicības vārdus par darbu saņēma muzeja direktore Irēna Ondzules kundze.

Universitāte var būt gandarīta, ka ir cilvēks, kas apzinīgi un ar lielu ieinteresētību glabā Alma mater vēsturi.

Pārstāvji no Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja vēlēja, lai muzeja darbiniekiem nebūtu jāšūpojas politisko kolīziju viļņos. Rektors informēja, ka muzejs drīz saņems jaunas un plašas telpas – tā ka būs iespēja vispusīgi atspoguļot LU likteņgaitas pie dažādām varām.

TENA NĪGULA
foto vērojumi

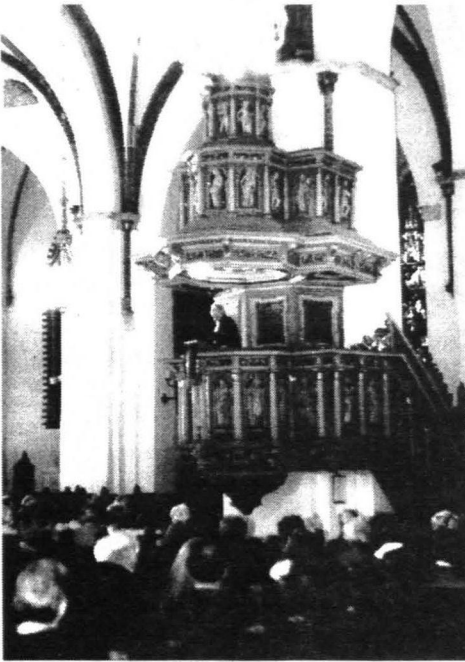

"Dvēseles ilgas, kurp tās spārnus cilās? Debesis zilās."

28. septembrī, dienā, kas sekoja traģiskajai naktij, kad simtiem dvēseļu cīnījās par dzīvību, kad tās virmoja Baltijas debesis, tuvodamās nezināmajam, atstādamas pasauli neizpratnē un baismās par likteņa visspēcību un nepielūdzamību, arī Latvijas tauta sēroja. Tas bija sāpīgākais pārdzīvojums Baltijas jūras piekrastes tautām. Latvijas Universitātes darbinieki un studenti, kā arī LU viesi gatavojās tai septembra dienai, kad LU atzīmēja savu dibināšanas dienu.

Deviņos no rīta, uzzinot traģisko vēsti, jau citā noskaņā devāmies uz Rīgas Domu, kurā sākās Latvijas Universitātes 75 gadu svētku dievkalpojums. Svētku brīdī aizēnoja sēru klātbūtnē.

Ērģeļu prelūdija Doma ērģelnieces Larisas Bulavas izpildījumā lika pacelt acis pret baznīcas velvēm un aizlūgt par cietušajiem. Šeit sasaucās Marka evaņģēlija vārdi – "Tev būs milēt savu tuvāko kā sevi pašu" (12:31) un Jēzus

rakstu mācītājam, tātad arī mācētājam, kas Jēzum "gudri bija atbildējis..."

saciņa: Tu neesi no Dieva valstības." (12:34). Reliģija un izglītība bieži gājušas roku rokā, dažreiz izglītība noliegusi reliģiju. To savā svētrunā teica LU Teoloģijas fakultātes dekāns prāv. Vilis Vārsbergs. Viņš apsveica Latvijas Universitāti 75 gadu jubilejā un pateicās, ka tajā darbojas Teoloģijas fakultāte, ka katru rītu pulksten astoņos Mazajā aulā varēs notikt rīta dievkalpojums, kas Universitātē ir tradīcija kopš pirmās neatkarīgās Latvijas laikiem.

Dievkalpojumā garīgo mūziku dziedāja LU Teoloģijas fakultātes liturģiskais koris diriģentes Kaijas Lindes vadībā. Latvijas Universitātes jauktais koris "Juventus" diriģenta Jura Kļaviņa vadībā nodziedāja Lūcijas Garūtas "Mūsu Tēvs debesis..." un Bruno Skultes korāli "Cik varena ir pasaul's telpā..." Zīmīgi, ka lielāko daļu dziesmu, kas tika atskaņotas Doma baznīcā, bija sacerējuši latviešu teologi.

Ap sirdi kļuva vieglāk, ieskanējās ērģeļu postprelūdija... Izejot laukā, vējā, atcerējāties vētru - tur, jūrā...

AJJA ŠULTE

Gājiens no Doma baznīcas pie Brīvības pieminekļa

TEĶA NIGUĻA foto

SVINĪGĀ SĒDE

Pēc dievkalpojuma Doma baznīcā un ziedu nolikšanas Brīvības pieminekļa pakājē LU vadība un abu iepriekšējo pasākumu dalībnieki devās uz Alma mater centrālo ēku. Vienpadsmitos no rīta tur notika svinīga sēde, uz kuru bija aicinātas daudzas prominentas personas.

Lielajā aulā valdīja svētku noskaņa. Tāpat kā citur Raiņa bulvārī 19, arī aulā atradās ziedu kompozīcijas. Vīrs rektora, prorektoru un fakultāšu dekānu senlaicīgajiem krēsliem bija uzstādīti valsts un Universitātes karogi. Neilgi pirms augšminēto amata vīru uzstādīšanas un sasveicināšanās ar zālē sēdošajiem, LU korporācijas svinīgi ienesa savus karogus.

Viesi, mācību spēki, korporāciju pārstāvji un citi LU svētku dalībnieki

ieņēma labākās vietas Lielajā aulā. To vidū bija arī vairāki ievērojami ārvalstu viesi, LU draudzīgo augstskolu vadības pārstāvji - Gdaņskas universitātes rektors profesors Zbigers Gžonka, Stokholmas universitātes bijušais rektors Ingve Jansons, šīs pašas universitātes ārējo sakaru daļas vadītājs Jonas Engbergs, Tartu universitātes rektors profesors Peters Tulviste, Vitauta Dižā Kauņas universitātes rektors profesors Bronius Vaškelis. LU jubilejas svētkos bija ieradušies arī divi Gūtenbergas universitātes Maincā pārstāvji – Arējo sakaru daļas vadītāja Karola Kampfa un profesors Ervins Oberlenders. Diemžēl tā saucamo parasto studentu te bija grūti ieraudzīt. Balkona vietas bija patukšas. Domājams, ka Universitāte gaidīja vairāk sēdes apmeklētāju,

jo balkonā bija atstātas zīmes ar uzrakstu "Papildus vietas", taču tās arī palika neizmantotas.

Ieskanējās ērģeles, un viens pēc otra aulā ienāca dekāni, prorektori un visbeidzot rektors prof. J.Zaķis. Viņi visi bija amata tērpos, tā akcentējami sēdes svinīgumu. Arī zālē sēdošo liela daļa bija mūsdienām neierasti apģērbti – studenti ar korporāciju cepurītēm un lentām, citu augstskolu vadītāji ar t.s. maģistra cepurēm, smokingiem un pat cilindriem. Laikam pēdējie visvairāk sajūsmināja un uzjautrināja LU viesus no Āzijas kontinenta. Medicīnas Akadēmijas rektors ar savu stāju, balsi un vēl vairāk tērpu (melns ar sarkanu, ļoti plandošs) atgādināja Mefistofeli. Dāmas svinīgajā sēdē ar neparastiem tērpiem neizcēlās, jo bija gērbušās akadēmiski neuzkrītošos kostīmos. Valdības un Saeimas pārstāvji, kā arī

Svētkos klāt ir arī Lauksaimniecības un Tehniskās universitātes ievērojamās personas

No kreisās vērojami Rīgas mērs M.Purgailis, Izglītības un zinātnes ministrs J.Vaivads, ministru prezidents M.Gailis un Saeimas priekšsēdētājs A.Gorbunovs

akadēmiķis J.Stradiņš, bija tērpti 20.gs. vīriešu uzvalkos.

Svinīgās sēdes sākumā LU koris "Juventus" ērģeļu pavadībā nodziedāja Valsts un Universitātes himnu. Sēdi vadīja mācību prorektors J.Krūmiņš. Viņš nolāsīja Latvijas prezidenta G.Ulmaņa apsveikumu Latvijas Universitātei, kurā novēlēja, lai LU ozola 12 zari kuplo arī nākotnē.

Saeimas priekšsēdētājs A.Gorbunovs pievienojās Latvijas prezidenta apsveikumam un vēlēja laimes LU Saeimas vārdā. Pirms trim gadiem LU uzņēma A.Gorbunova kungu savu Goda biedru saimē. Izdevīgs moments

paspiest viņam roku un apsveikt kā pilntiesīgu Goda biedru.

Visiespaidīgākā bija ministru prezidenta M.Gaiļa runa, kurā izskanēja novēlējums, lai LU ozola zariem vienmēr pietiktu saules un gaisa, ozola saknēm – valgmes. Šeit būtu jāteic – "No Jūsu mutes Dieva ausī," kaut saprotam, ka LU pastāvēšana un plaukšana lielā mērā atkarīga tieši no Latvijas valdības attieksmes pret izglītību un zinātni.

Svinīgajā sēdē tika pasniegti LU Goda doktoru, Goda biedru diplomu un LU Atzinības raksti.

Apsveicēju vidū bija arī citu Latvijas augstskolu vadītāji. Interesantās paa-

džu attiecības starp LU un RTU uzsvēra RTU prorektora kungs, gaviņnieci nosaucot par viņa pārstāvētās augstskolas dižāko bērnu. Vismijākās veltes – pilns grozs rudens ābolu un plūmju, kā arī miķelišu pušķis – nāca no LU 1939.gadā dzimušās meitas Lauksaimniecības Universitātes.

Vēl tika lasītas apsveikuma telegrammas.

Svinīgo sēdi beidzot, tika kopīgi nodziedāta studentu himna "Gaudeamus". Tā vienlaikus bija prieka un cieņas izpausme, godinājums mūsu valstij, Alma mater un tās tradīcijām.

AIJA ŠULTE
MAGDA RIEKSTIŅA

GAISMA NAKSNĪGAJĀS DEBESĪS

Ielūgumā uz lielo LU balli tika rakstīts:

20.00 – Lielajā aulā balles atklāšana, LU rektora prof. J.Zaķa svētku runa; šampanietis, pirmais valsis.

20.00 – Lielajā aulā – dejas, Mazajā aulā – kafējnīca, mūzika, jaukas sarunas, patīkamas tikšanās ar dažādiem māksliniekiem visa vakara garumā.

20.00 – Studentu kafējnīcā – izmeklētas uzkodas, smalki dzērieni, patīkama mūzika.

03.00 – ... ar labu naksti...

Tā arī bija. Viesus sveica rektors Zaķa kungs, uzrunāja Rīgas mērs Purgaiļa kungs. Lielajā aulā valsi grieza un tāpat šampanieti dzēra Izglītības ministrs Vaivada kungs, Minsteres universitātes pārvaldes direktors Dappera kungs. Savas kundzes un citas dāmas dancināja ne tikai Latvijas Uni-

versitātes vadības kungi un mācībspēki, bet arī Rīgas Tehniskās universitātes ievērojamas personas.

Dejas laikā LU direktors Peiča kungs atzinās, ka viņam patīk, ka arī studenti ir akadēmiski solīdi. Man tomēr šķita, ka balles prieks ir nedaudz klusināts, jo iepriekšējā nakts atnesa lielu traģēdiju. Vairāk nekā tūksts cilvēkiem tā bija pēdējā.

Varbūt, ka jāprot priecāties arī bēdās, jo kuģa katastrofā dzīvi palikušie saprata, ka tagad viņu pienākums ir priecāties par dzīvi.

Starp bezvēsts pazudušajiem ir arī LU bijušās studentes, žurnālistes Inga Helmane un Andra Jauce, bet likteņa un Dieva saudzēta ir izglābusies LU studente Gundega Kampuse.

Tad jādomā, kas ir liktenis un kāds tas katram lemts.

Pusnaktī debesis virs LU lielās mājas izgaismoja krāšņs salūts. Tas bija skaists! Gribējās ticēt, ka tas palīdzēja izgaismot ceļu daudzām dvēselēm uz debesīm, bet tiem, kas uz zemes, vēlmi saskatīt gara gaismu ikdienas gaitās Latvijas Universitātē.

ILZE BRINKMANE

Dāvinājums ir apskatīts

Vestfāles Vilhelma Universitātes Minsterē līdzšinējā rektore prof. Marija Vasna, prof. Vilhelms Grīshabers, dr. Vilhelms Helds, prof. Pēteris Funke un dr. Klauss Dappers LU svētku izskaņā apmeklēja LU tipogrāfiju. Ne tikai, lai paskatītos, kur drukāti krāšņie ielūgumi, bet, lai novērtētu, kā strādā tipogrāfijas iekārtas, kas ir Minsteres augstskolas dāvinājums Latvijas Universitātei. Pēc smaidošām viesu un tipogrāfijas vadītāja Viktora Jurkovska kunga sejm varam spriest, ka apmierinātas ir abas puses.

TEŅA NIGUĻA foto

UN PARASTU CILVĒKU

ieiet zinātnē. Vesela paaudze normālai zinātnes apribei varētu zust.

Kaut kas līdzīgs notika arī, Latvijai kļūstot par Latvijas PSR, gan kara, gan emigrācijas, gan represiju dēļ. Būtībā mūsu paaudze 50. gadu beigās 60. gadu sākumā veidoja jauno latviešu akadēmisko paaudzi pēc viena liela "cauruma", un nevar teikt, ka mēs to neaizpildījām. Septiņdesmitajos gados mēs bijām ķīmijā ja ne Šveices vai Francijas, tad Somijas vai Itālijas līmenī droši.

Tomēr kaut kas ir jāmaina – jāpaceļ profesoru algas, prestižs, bet daudz var darīt zinātnieki paši, iesaistoties dažādos starptautiskos projektos, papildus mācoties.

– Vai ir kādas konkrētas zinātnieku kategorijas, kuri pamet Latviju?

– Vispirms aizbrauc ļoti daudz svešautiešu, kas nav pilsoņi. Tiem seko "nozaru" zinātnes speciālisti - t. s. "rūpnieciskā" zinātne. Te, protams, varētu pieņemt, ka tā nacionālajai zinātnei nav piederīga, un tomēr, tomēr...

"Būtībā mūsu paaudze 50. gadu beigās 60. gadu sākumā veidoja jauno latviešu akadēmisko paaudzi pēc viena liela "cauruma"..."

Taču tā nav tikai Latvijai raksturīga nelaime. Ar to nākas saskarties pat Skandināvijas valstīm un arī tādi lielvalstij kā Vācijai.

– Kur tad ir tas templis, kur plūst šīs pasaules bagātības?

– Tās ir Amerikas Savienotās Valstis.

– Ko tad šī valsts piedāvā - lielu materiālo atalgojumu vai plašu vērību?

– Pirmkārt, jau labu atalgojumu un daudz lielākas instrumentālās iespējas. Atalgojums var būt arī tikai 20% no algas, ko saņemtu amerikānis par līdzvērtīgu darbu, bet, ja jūsu mūža prioritāte vairs nav ne Rīga un pat ne Latvija, bet gan, piemēram, fizikas vai ķīmijas zinātne, tad kādu 10 gadu laikā jums tomēr ir iespējas naturalizēties un kļūt par pilntiesīgu Amerikas profesoru. Ja mērķis ir zinātne, šie zeļļa gadi ir jāiztur.

– Vai tas nav pazemojums zinātniekam?

– Tas nav tik vienkārši. Pastāv pretruna starp nelielu nacionālu valsti un lielu zinātni. Arī Latvijas zinātnē agrāk liela daļa nozaru tika orientētas uz lielu valsti, un tikai augstāks dzīves līmenis Rīgā kavēja mūsu zinātnieku došanos uz Maskavu. Visas zinātnes mazajā Latvijā mēs tāpat nevarēsīm izkopt. Ir jāatrod tie pieturas punkti, kas varētu kļūt par prioritātēm un tālāk attīstāmiem (arī ar augstskolu līdzdalību). Taču tam ir nepieciešams laiks un līdzekļi.

Var būt, ka LU uz 100 gadu jubileju līdzīgi dažām Skandināvijas augstskolām varētu kļūt par ārzemju studentu pielūgsmes objektu ar kādiem īpaši intriģējošiem studiju kursiem, arī angļu valodā. Pa šādu ceļu Latvijai būtu jāiet, īpaši ņemot vērā, ka mēs atrodamies krustcelēs starp austrumiem un rietumiem.

Pašreiz Latvijas Universitāte veidojas par nacionālu augstskolu, bet, ja tā vēlas kļūt arī par eiropeisku universitāti, tad tai jāveidojas pēc pavisam jauniem principiem.

– Tātad ir tomēr atšķirība starp zinātnieku un parastu cilvēku? Ja cilvēks bieži vadās no nacionālām jūtām, tad zinātnieks visbiežāk ir kosmopolitisks, nacionālais aspekts paliek otrā plānā?

– Domāju, ka šos abus aspektus tomēr būtu jāsavieno, jo "zinātnei" nav tēvzemes, bet zinātniekam "tāda ir", kā savulaik sacīja Luijs Pastērs. Arī Latvijas arheoloģijas pētniekam ir nepieciešama pasaulē apgūtā pieredze, bet, protams, daudz izteiktāk tas vērojams dabas-zinātnēs.

Bet arī, ārzemēs strādājot, zinātnieks var palikt savas zemes patriots, gan palīdzot ar aparatūru, gan apmācot studentus - savus tautiešus. Nav būtiska teritoriālā vieta - Krišjānis Barons

sākārtoja latviešu tautasdziesmas, dzīvodams galvenokārt Krievijā kā mājskolotājs. Arī pirms Latvijas Universitātes izveidošanas izcilākie latviešu izcelsmes zinātnieki strādāja Pēterburgā un Maskavā. Tās bija daudz lielāki latviskās zinātnes centri nekā Rīga, kur toreiz valdīja vācieši.

Protams, mēs gribētu, lai Latvijas Universitāte jau šobrīd paceltos pāri provinciālismam, bet ir nepieciešams laiks un izaugsmes pakāpenība, nepieciešami arī jauni entuziasti, kuri savus uzskatus nav veidojuši piecdesmitajos gados.

– Kādi ir zinātnieka mūža nozīmīgākie brīži – personīgi būtisks, paveikts darbs Latvijā vai vispasaules atzīnība?

– Tas ir atkarīgs no nozares. Molekulārbioloģijā atzīnību Latvijā tā īsti nemaz nevar gūt, jo jūs sapratīs labi ja 30 cilvēki, tikai sabiedrībai varēs pateikt: "Redz, kāds viņš gudrs!". Bet kāda būs reakcija, ja pēkšņi tiks pateikts, ka jūs esat saņēmis Nobela prēmiju? Līdz ar to taču tiek celts valsts prestižs! Te nevar nošķirt un pretstātīt vispārzinātnisko momentu no tā, kas tiek darīts valsts labā.

Latvijā nedrīkstētu likvidēt arī šīs "nenacionālās" zinātnes, jo mums ir nepieciešami kaut daži cilvēki, kas šajās jomās spēj orientēties, citādi mums nāksies paļauties tikai uz ārzemju ekspertu pieredzi un ieteikumiem. Kāpēc nespēj attīstīties Āfrika? Tur nav savas zinātnes, savu zinātnieku, kas varētu ātri pārņemt pasaules rafinētāko pieredzi.

– Kā jūs vērtējat Latvijas izredzes nākotnē?

– Ja tiks mainīta valdības politika pret zinātni, tad optimistiski.

– Tad pēc jūsu domām valdības politika nav zinātni veicinoša?

– Valdības politika tik tiešām nav īsti laba. Finansējums ir krities zem pieļaujamās robežas. Ar lielām pūlēm mēs panācām labāku situāciju Birkava laikā, bet Godmaņa valdības politika attiecībā pret zinātni un inteliģenci vispār, bija taisni postoša.

– Kas būtu mazāk prioritārs par zinātni? Kam šos līdzekļus varētu atņemt?

– Nedomāju, ka līdzekļus kādam vajag atņemt, bet vajag pareizi iekasēt naudu.

– Pirmatnējā kapitāla uzkrāšanas laiks - mobilo telefonu

ēra?

– Jā, protams. Bet diemžēl šis kapitāls uzkrājas greznajās vasarnīcās, limuzīnos un valstsvīru stājā, kas atļaujas uzspļaut vienkāršajam cilvēkam un inteliģentam. Man šī stāja liekas smieklīga, bet tikpat labi smieklīgs viņiem liekos es, to saprotu labi.

Neskatoties uz to, šis laiks ir jāvērtē pozitīvi. Ir iespējas brīvāk sarunāties, daudz lielāka brīvības gaisotne. Taču mūsdienās ir iespēja nevēlamos aplūsināt vai nu ekonomiski nožņaudzot, vai uzpēkot.

– Tā tomēr ir cilvēka brīvā griba.

– Arī "bijušajos laikos" ļoti daudz noteica cilvēka brīva griba. Kaut vai stāšanās partijā.

– Un kā jūs vērtējat šos cilvēkus, kas agrāk teica vienu, bet nu runā citu? Vai tas ir objektīvi vērtējams, vai tikai kā lišķība?

– Nostājas maiņu tomēr gribētu vērtēt objektīvi. Nedomāju, ka tik daudzi ir "pārkrašojušies". Nedomāju, ka visi tā nu ticēja komunismam. Bija, protams, arī maksimālisti, bet liela daļa vienkārši bija disciplinēti cilvēki, kuri vēlējās veidot savu karjeru režīma noteikto rāmju ietvaros. Arī tagad daži ir apjukuši.

Ikvienam cilvēkam ir tiesības evolucionēt uzskatos. Ir vecs franču izteiciens, ka "tam cilvēkam nav sirds, kurš jaunībā nav bijis revolucionārs, un tam cilvēkam nav prāta, kurš vecumā nekļūst konservatīvs". Šo teicienu nevar absolūtizēt, bet sava patiesība tajā ir.

Nobeigumā gribētu sacīt, ka arī mūsu Alma mater savos 75 gados dažkārt ir evolucionējusi, pārvērtējusi savas vērtības. Novēlu tai - šodien darīt to drosmīgāk. "Mūs modināja laika gars," - kā sacīts tajā vecajā buršu dziesmā.

**Intervējis ROBERTS PUTNIS
TENĀ NIGUĻA foto**

VĒTRA MEDIĶU VIDŪ

Oktoobra pirmajā nedēļā sabiedrības uzmanības centrā iekļuva AML. Sakāpinātās uzmanības iemesls bija šīs augstskolas rektora Vētras kunga izdotā pavēle. Tika paziņots, ka kavētās ieskautes un eksāmenus – neattaisnotu iemeslu dēļ – atstrādāt būs iespējams vienīgi par maksu. Reaģējot uz šo rektora pavēli, studenti izveidoja darba grupu šī jautājuma apspriešanai, lai aizstāvētu studentu intereses. Darba grupa arī noorganizēja Latvijas TV atspoguļoto protesta mitiņu. Protams, vislielāko sašutumu gaidāmās pārmaiņas izraisīja to studentu vidū, kuri jau strādā – viņiem apmeklēt visas studiju procesa daļas nav iespējams pie labā-

kās gribas. Tāpat studentus neapmierina, tas, kas soda maksas ir tik lielas. Lidz šim nav atbildes jautājumam, kur paliks samaksāto summu lielākā daļa, jo ir nolēmts, ka mācībspēki, kas vadīs atstrādes, saņem tikai 10 % no tās. Šobrīd AML rektora kungs ir paziņojis, ka pavēle netiks ne atcelta, ne apturēta, bet ir piekritis tikties ar studentu darba grupu, uzklaut tās viedokli.

"Pirmkārt, cenšamies panākt studiju procesa objektivizāciju un arī iegūt apstiprinājumu tam, ka pasniedzēji ir pirmā instance, kas spriedis par atstrādes apmaksas nepieciešamību", pastāstīja studentu darba grupas pārstāvis Aigars Reinis. "Otrkārt, maksai ir

jābūt diferencētai. Tāpat arī ir daudz jāpiestrādā, lai uzlabotu maksāšanas procesa tehniskos aspektus."

Studenti ir nolēmuši cīnīties, bet situācija nebūt nav viennozīmīga – darba grupai nav un nevar būt juridiskas personas tiesības, kuras savukārt ir Studentu Pašpārvaldei, kas pārstāv visus AML studentus.

Studentu Pašpārvalde šobrīd strādā pie valsts kredītu piešķiršanas maznodrošinātajiem pēdējo kursu studentiem.

MAGDA RIEKSTIŅA
REDAKCIJAS PIEBILDE:
interviju ar AML rektoru lasiet nākamajos numuros.

Ir iespēja dabūt stipendiju

Botschaft der Bundesrepublik Deutschland
Vācijas Federatīvās Republikas vēstniecība
Basteja bulvāris 14
LV 1050 Rīga
Latvija
Tel.: 229096
Fernschreiber - Telex
0538 - 161299 aasv lv
Fax:8820223
1. September 1994
wk/ml
Az.: Ku 625.40
(Bitte bei Antwort angeben)

An den
Rektor der Universität
Lettlands
Herr Prof. Dr. Juris Zakis
Raina bulv. 19
Rīga

Sehr geehrter Herr Rektor,
mit diesem Schreiben möchte ich Ihnen das Studienangebot des Deutschen Akademischen Austauschdienstes für 1995 bekanntgeben. Auch in diesem Jahr bietet der DAAD ein vielfältiges Förderungsprogramm an, in dem alle Fachrichtungen - einschließlich Kunst und Musik - vertreten sind. Gefördert werden durch den DAAD Studierende (keine Studienanfänger), Graduierte sowie promovierte Hochschullehrer und Wissenschaftler. Für 1995 werden folgenden Stipendien angeboten.

- Hochschulsommerkurse (bis zu 10) für fortgeschrittene Studierende und Graduierte der Germanistik sowie anderer geisteswissenschaftlicher Fächer mit guten Deutschkenntnissen (Mindestalter 19 Jahre, Höchstalter 32 Jahre).

- Semesterstipendien für Studie-

rende sowie für Graduierte/Doktoranden der Germanistik (bis zu 4).

Diese Semesterstipendien sind für Studierende bestimmt, die zwei Jahre erfolgreich an einer Hochschule in Lettland Germanistik studiert haben und im 3. Studienjahr ein Semester an einer deutschen Hochschule studieren wollen. Diese Stipendien sind explizit zur Teilnahme an regulären Studiengängen gedacht und nicht zur Anfertigung von Abschlußarbeiten.

Im Rahmen dieser Stipendienquote werden auch Forschungskurzstipendien, allerdings eingegrenzt auf das Fach Germanistik und in der Gesamtquote für Semesterstipendien enthalten, angeboten. Die Laufzeit für Forschungskurzstipendien entspricht der Semesterstipendien. Damit soll auch jungen graduierten Germanisten die Möglichkeit gegeben werden, ein zeitlich begrenztes Forschungsvorhaben durchzuführen.

(Höchster 32 Jahre)

- Jahresstipendien (bis zu 6)

Diese Stipendien werden an jüngere Hochschulabsolventen aller wissenschaftlicher Fachrichtungen sowie der Fächer Musik und Bildende Kunst vergeben. Sie gelten für eine wissenschaftliche Fortbildung an allen staatlichen und staatlich anerkannten Universitäten in der Bundesrepublik Deutschland. Generell werden die Bewerber bevorzugt, die eine wissenschaftliche Laufbahn an einer Hochschule ihres Heimatlandes anstreben. Die Stipendien werden nach fachlicher Qualifikation vergeben.

Bewerber, die sich nach ihrem Ab-

schlußexamen längere Zeit nicht wissenschaftlich betätigt haben, können nicht berücksichtigt werden.

Bei Medizinern gilt - besonders bei einer Tätigkeit als Gastarzt - als Hochschulabschlußexamen ein Äquivalent zur deutschen Aprobation, d. h. Nachweis einer mindestens siebenjährigen fachlichen Ausbildung und der Genehmigung zur Ausübung des Ärztlichen Berufes im Heimatland des Bewerbers.

Der DAAD fördert keine Facharzt-ausbildung.

Voraussetzung für die Bewerbung ist, daß sich der Bewerber bereits um die Betreuungszusage eines Hochschullehrers in Deutschland bemüht hat. Diese Zusage sollte mit den Bewerbungsunterlagen eingereicht werden.

Höchster 32 Jahre (bei Stipendienantritt)

- Studienaufenthalte (1 - 3 Monate) (unquotiert) für promovierte lettische Wissenschaftler, die ein klar definiertes Arbeits- und Forschungsvorhaben geplant und mit dem deutschen Gastinstitut abgesprochen haben. Die Absprache muß durch Kopie der Korrespondenz mit dem deutschen Partner nachgewiesen werden.

NEU!!! Im Unterschied zum Vorjahr hat der DAAD bei diesem Programm zwei Bewerbungstermine eingeführt. Neben der Bewerbung im November 1994 wird im Frühsommer 1995 ein weiteres Bewerbungsverfahren durchgeführt. Die Botschaft wird den Termin rechtzeitig bekanntgeben. Die Bewerbungen gelten nur für das Kalenderjahr 1995.

- Studienreisen ausländischer

Studentengruppen nach Deutschland (unquotiert)

Für Gruppen von Studenten aller Fachrichtungen unter Leitung eines Hochschullehrers, Größe der Gruppe: mindestens 10 Personen, höchstens 30 Personen einschließlich Hochschullehrer.

Nur gut begründete Anträge haben Aussicht auf Erfolg. Weitere Informationen sind bei der Deutschen Botschaft erhältlich. Anträge müssen direkt über die Deutsche Botschaft eingereicht werden.

– Vermittlung von Praktikantenplätzen für ausländische Studierende der Natur- und Ingenieurwissenschaften sowie der Land- und Forstwirtschaft IAESTE (unquotiert)

Die Bewerbungsvoraussetzungen sind beim zuständigen IAESTE

Nationalkomitee zu erfragen: IAESTE Latvia, University of Latvia, Rainis bulv. 19, LV - 1050 Riga.

Bewerbungsschluß ist der 30. November 1994

Ich wäre Ihnen sehr dankbar, wenn Sie das vorliegende Stipendienangebot an Ihrer Hochschule bekannt geben könnten. Weitere Informationen erhalten Sie beim Wissenschaftsrat der Republik Lettland, Kaļķu iela 1, Tel.:227954 (Frau Snikere) oder bei der Deutschen Botschaft, Basteja bulv. 14, Tel.:227270. Bewerbungsschluß ist der 3. November 1994.

Eine in Zusammenarbeit mit dem Wissenschaftsrat der Republik Lettland und der Botschaft der Bundesrepublik Deutschland berufene bi-nationale Kommission übernimmt dann die Vorauswahl der Bewerber. Alle

Bewerber müssen eine Sprachprüfung absolvieren und in einem Gespräch mit der Auswahlkommission ihr Studienvorhaben darstellen und begründen. Nach der Vorauswahl in Lettland entscheidet der DAAD abschließend über die Stipendienbewerber. Zur Endauswahl hat der DAAD mitgeteilt, daß Bewerber, deren wissenschaftliche Betreuung in Deutschland nicht gesichert ist, nur in Ausnahmefällen bei der Endauswahl in Bonn berücksichtigt werden können.

Für weitere Rückfragen stehe ich Ihnen jederzeit zur Verfügung.

Mit freundlichen Grüßen

Andrea Wiktorin

Kulturreferentin

Ziemeļvalstu informācijas birojs

25.10. Rīga. Latvijas Filharmonijas kamerorķestra un somu diriģenta Juha Kangas koncerts Latvijas Filharmonijas Vāgnera zālē plkst. 19.00. Organizē: Latvijas Filharmonija.

27.10. Rīga. Somu pianistes Lauras Mikolas koncerts Lielajā Ģildē. Organizē: Latvijas Filharmonija un Somijas vēstniecība Rīgā.

25. – 30.10. Rīga. Somijas filmu nedēļa. Organizē: Somijas vēstniecība Rīgā.

Vieglatlētikas un fiziskās aktivitātes diena

"US LIELĀS BALVAS" ietvaros

Pedalijās deviņu fakultāšu studenti. Kopā 487 starti, apmēram 150 studentu.

Visvairāk punktu savā purā sakrāja Pedagoģijas un Ģeogrāfijas fakultāte.

Dažādi vieglatlētikas vingrinājumi - šķēršļu skrējiens, tāllēkšana pa pāriem, izslēgšanas sprinta skrējiens.

Aktīvākie studenti – Ģeogrāfijas, Pedagoģijas, Vēstures – filozofijas, Bioloģijas fakultātē.

Vēl joprojām LU sporta dzīvē savu vietu nav atradusi Teoloģijas fakultāte, mazkustīgi ir arī nākošie filologi.

Sportiski meistarīgākie bija – sprintā Agris Ķezbers (E) un Kristīne Egle (P), stadionā krosā – Ilvija Stoļina (VF) un Juris Ozerins (B),

stiprākie lodes mešanā (jā, jā mešanā, nevis grūšanā!) bija Marija Lavrinoviča (B) un Jānis Ozols (E).

Veiksmīgākās komandas studē Ģeogrāfijas fakultātē (pretstafete ar pildbumbas pārņemšanu un Latvijas vieglatlētikas populārākajā disciplīnā – soļošanā.

Minikomandas startēja tāllēkšanā no vietas – vistālāk lēca bioloģe Marija Lavrinoviča pāri ar Leldi Enģeli un jauktajā pāri – Marija Lavrinoviča ar Juri Ozoliņu.

Veselības un sporta izglītības katedra piedāvā un aicina, organizē un pārliecina – kustībā jābūt ikdienas sastāvdaļai, tikai tad jūsu dzīve būs studentiska un pilnvērtīga.

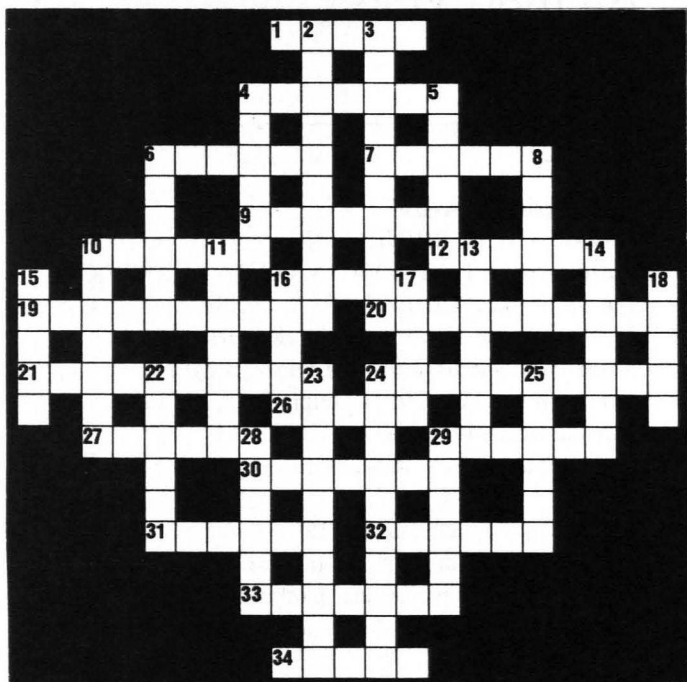
KRUSTVĀRDU MĪKLA

HORIZONTĀLI 1. Priekšmets uztīšanai. 4. Irbēm līdzīgi putni. 6. Neliels zirgs. 7. Celtnes daļas. 9. Viens no Radio SWH. 10. Mākslas darbs ar izsmieklu, nosodījumu. 12. Sengrieķu dramaturgs, traģēdijas žanra pamatlicējs. 16. Celtne pārejai. 19. R. Vāgnera opera. 20. Pilsēta Krievijā, Permas apg. pie Kamas. 21. Zinātne. 24. Slavens mongoļu karavadonis (13. gs.). 26. Čūskas. 27. Pasau-

lē pazistama fonda dibinātājs. 29. Galdalaiks. 30. Jūras krasta daļas. 31. Dot. 32. Diedzētu graudu produkts. 33. Pāņemts, apšēts. 34. Vietas kalnos.

VERTIKĀLI 2. Garīdznieks. 3. Apdzīvota vieta Alūksnes raj. 4. Ar redzi uztveramo vīļņu plūsmā. 5. Neticība. 6. Miesassoda rīks. 8. Valsts Z - Eiropā. 10. Instrumentāli skaņdarbi. 11. Latviešu rakstnieks (1889 - 1937), ("Ceplis"). 13. Stingri savilkta saite. 14. Harmonija. 15. Sika daļiņa fizikā. 16. Adīts audums. 17. Tiesnesis. 18. Saules sistēmas planēta. 22. Preču zīmes. 23. Kāda kristietības novirziena piekritēji. 24. Apgabala centrs Krievijā. 25. Mēbele. 28. Zemes tārps. 29. Ciemiņi.

Sastādījis JĀNIS ZUTERS

Montija Tatla (ASV) lekciju cikls:

24.oktobrī - Dievs un tauta

25.oktobrī - Dievs un ģimene

26.oktobrī - Dievs un indivīds

27.oktobrī - Dievs un Viņa draudze

28.oktobrī - Jautājumi

Rīgas 1.ģimnāzijas aktu zālē, Raiņa bulv.8.

24. un 25.okt. latviešu val. 18.00, krievu val. 20.00.

26. un 27.okt. latviešu val. 20.00, krievu val. 18.00.

28.okt. - 18.00.

Ielūdz Rīgas Kristus draudze. Aicināti visi!

Bezmaksas Bībeles stundas pa pastu

angļu valodā no drauga
Amerikā. Lūdzu sūtīt
Jūsu vārdu un adresi:
WORLD BIBLE SCHOOL
LAT01, P.O. Box 9346
Austin, TX 78766 USA

Baltijas republiku
Studentu Dziesmu Svētku gadā

Latvijas Universitātes
koris
"JUVENTUS"
uzņem dziedātājus
kora VĪRU GRUPĀ,
arī izcilus soprānus

Pieteikties LU,
Raiņa bulv.19,
Lielajā aulā
PIRMDIENĀS, CETURTDIENĀS
no plkst.18.00 līdz 18.30
pie galvenā diriģenta

"Universitātes Avīze"

Redaktore ILZE BRINKMANE
Tekstu rediģē: LINDA VAITS, GINTA LUKŠEVICA
Tekstus ievada: LAILA LAPSA, INESE ADIJĀNE
Datorsalikumu veido: ILZE STIKĀNE
Komercjautājumus kārtro: ALDIS ZELMENIS
Adrese: Raiņa bulv.19, 110.telpa, Rīga, LV-1586
Tālrunis: 222944, fakss: 371-2-222944
Elektroniskais pasts: ua@sisenis.mii.lu.lv

Reģistrācijas apliecības Nr.535
Laikraksts iznāk divas reizes mēnesī.
Pārpublicēšanas un citēšanas gadījumā atsauce uz "UA"
obligāta. Redakcijas viedoklis ne vienmēr sakrīt ar rakstu
autoru viedokli.